

Dagens frågor

Skatteflykt

Gud bevare oss för våra egna, måste partisekreterare Sten Andersson ha tänkt när han läste LO-ekonomen Anna Hedborgs uttalanden på Dagens Nyheters första sida häromsistens. Det är inte precis en partistrategs önskedröm att få en grupp på bortåt 900 000 väljare förolämpad i lagom tid före valet.

Men Anna Hedborgs famösa uttalande om att de deltidsarbetande ägnar sig åt skatteflykt, de använder ju en del av tiden för egna ändamål som att baka bröd, måla fönsterkarmar och koka lingonsylt, tål inte enbart att skämtas med. Hennes frispråkighet är i själva verket uppfriskande och djupt avslöjande. Hon belyser den översåtelmentalitet som råder i LO-borgen och på många håll i det socialdemokratiska partiet. Medborgaren är en samhällsvarelse, en enhet i kollektivet. Vad hon själv väljer att göra av och med sitt liv är egentligen mindre intressant. Det viktiga är att hon ställer upp på kollektivets spelregler. Någon egen tid och några egna resurser har hon egentligen inte till förfogande. Detta bör betraktas som nådevedermålen av staten. Denna uppfattning, att all produktion och alla inkomster egentligen tillhör staten, har också Kjell-Olof Feldt gett uttryck för i en debatt med Gösta Bohman tidigare i år.

Den andra huvudpunkten i Anna Hedborgs klarsyn gäller vårt skattesystems verkningar. Inkomsterna för den sista delen av en heltidsarbetandes arbetstid går ju mest i skatt, konstaterar hon. Ja, visst, så är det. Konsekvensen av socialdemokraternas marginalskattesystem och högskattefilosofi är också att många väljer att arbeta mindre och utföra en hel

del tjänster själva — det är en naturlig anpassning till socialdemokratisk politik.

Olof Palme beskriver vårt soliga sommarland som en stat präglad av elände och nöd. Kjell-Olof Feldt lovar 2 procents momsökning om (s) vinner valet. Anna Hedborg tycker att det syltas, saftas och bakas för mycket i Sverige. Vem blir näst i raden av socialdemokratiska talare att på ett skickligt sätt belysa den socialdemokratiska politikens bristande förankring i människornas vardag? En belöning utlovas.

Rättstrygghet

Frågor om brottsligheten och dess bekämpande liksom rättsliga frågor i allmänhet har i vårt land regelmässigt lösts i tämlig enighet partierna emellan. Detta har säkert bidragit till att de berörda myndigheterna åtnjutit allmänhetens förtroende. Risker är emellertid att politikerna då ignorerar även rimliga krav på nyordning och anslagsökningar. En viss yrkeskonservatism kan även utvecklas hos de berörda funktionärskategorierna, vilken inte är gynnsam för ett ordentligt aktgivande på reformbehoven. Narkotikabrottslighetens utveckling under det sista decenniet kan nämnas i detta sammanhang. Vissa domstolars långsamhet i sakbehandlingen — med ibland helt skandalösa eftersläpningar! — är ett annat exempel.

Med hänsyn till det sagda är det riktigt och välkommet att moderaterna låtit en särskild arbetsgrupp ägna sig åt rättstrygghetens problem. Man har begränsat sig till kriminalitetens område och här satt fingret på många ömma punkter. Det framhålls hur brottsligheten i vårt land

fortsätter att öka, medan uppklärningsprocenten för vissa brott, speciellt de för medborgarna så generande bostadsinbrotten, är låg, 10%. Vad angår våldsbrotten får man veta, att sedan mitten av 60-talet antalet rån stigit med nära 10% per år! Under rubriken "Nya typer av brottslighet" påtalas bla narkotikabrotten — där myndigheternas relativa passivitet under 70-talet ligger bakom det sorgliga nuläget — och den ekonomiska brottsligheten. Som botemedel anges ökade resurser åt polisen men också ändringar ifråga om påföljdssystemet, tex i så måtto att grova narkotikabrottslingar och grova våldsförbrytare bör underkastas en strängare regim, få mindre permissionschanser och hållas avskilda från övriga interner. Vad angår frihetsstraffen kunde man ha tillagt att bristen på moderna fängelser inte får motivera krav på nedsättning av strafftiderna eller tidig villkorlig frigivning. I fråga om den villkorliga frigivningen — hittills generöst tillämpad — reses kravet att avkortning av straffet inte som nu bör generellt användas utan skall brukas för att belöna gott uppförande.

Moderatrapporten är begränsad till kriminaliteten och dess problem. Rättstryggheten kan emellertid hotas också på andra vägar, bla genom överbelastning och långsamhet hos myndigheter. Här är det anledning nämna de skandalösa dröjsmålen hos skattedomstolarna. Den som anser sig ha blivit felaktigt taxerad har som bekant rätt att klaga till länsrätten. Sedan flera år har länsrätterna emellertid inte hunnit med sina ärenden. En av JO Nilsson i december 1981 framlagd utredning visar, att en tredjedel av målen får ligga mer än två år innan dom kan

meddelas! Rådande missförhållanden är högst anmärkningsvärda.

Detsamma kan sägas om handläggningen av skattebrottmålen — alltså åtalet för falskdeklaration av olika slag. Här har en arbetsgrupp inom Brottsförebyggandet rådet tänkt sig, att dessa mål överförs från de allmänna domstolarna — vilka ofta är för oerfarna i skattelagstiftning och får sakerna för sent för att rätt och någorlunda snabbt kunna handlägga målen — till förvaltningsdomstolarna, alltså de domstolar som i allmänhet svarar för skattefrågorna. Man får hoppas, att då nu justitiedepartementet, det ansvariga ministeriet, har en chef med erfarenhet från skattedomstolar. Carl-Axel Petri, man raskt kan finna botemedel mot både eftersläpningen och andra brister.

Fonderna centraliserar

Huvudpunkten är, att ett fullt utbyggt löntagarfondsystem, där fondsystemet majoritetsäger alla — eller så gott som alla — idag börsnoterade företag, genom sin institutionella uppbyggnad kommer att leda fram till ett nytt ekonomiskt system, kännetecknat av en långt driven planhushållning, även mot viljan hos dem som idag förespråkar systemet. Den socialdemokratiske statsvetaren professor Nils Elvander har i Stockholms-Tidningen (17/3 1982) pekat på denna risk. Han skrev där: "Det finns en risk att all denna oreda, som den ekonomiska demokratin i länsfondsystemet kan väntas leda till, slutligen framtvingar en central maktkoncentration som är oförenlig med marknadsekonomi och med den pluralism, som hör oupplösligt samman med politisk demokrati."

Hur man bedömer risken härför hänger nära samman med vad man tror om de 24 länsfondernas framtida ställning. Kommer de att uppträda som 24 nya vinstmaximerade aktörer på aktiemarknaden? Kommer det att bli 24 nya Beijer-Invest med 24 nya Anders Wall i ledningen? Eller kommer de 24 länsfonder att samordna sin verksamhet med eller utan hjälp av LO och det socialdemokratiska partiet?

Den senare utvecklingen är den sannolika. Även om fonderna till en början skulle försöka sig på att sätta det egna länet främst i alla lägen, är det troligt att fonderna, förr eller senare av egen eller andras vilja, kommer att samordna sin verksamhet.

Sannolikt kommer redan i ett tidigt skede ordförandena eller de verkställande direktörerna i länsfonder att träffas någon gång i början på året för att överlägga om löntagarfondernas uppträdande på vårens bolagsstämmor. Där kommer styrelseplatserna att fördelas och samarbetet företagen emellan att läggas upp.

Den socialdemokratiske partistyrelseledamoten Sören Mannheimer säger i en intervju i Rolf Englunds bok "Samtal om löntagarfonder" att "om en enda paraplyorganisation till slut i praktiken får hela beslutsmakten över alla de stora företagen i Sverige, skulle fondsystemet

vara konstruerat på ett sätt som han inte kunde acceptera. Då skulle det för lätt kunna korrumpas i en rad olika hänseenden, politiskt, fackligt, ekonomiskt. Det skulle vara svårförenligt med andra krav som vi har i ett demokratiskt samhälle på mångfald, pluralism, motverkande krafter, debatt och diskussion. Det skulle förmodligen vara väldigt farligt från effektivitetssynpunkt."

Den stora frågan är om fondsystemet riskerar att utvecklas i den riktningen. Kjell-Olof Feldt avvisar i sitt svar den faran. "Att vi mot våra egna avsikter och intentioner skulle ha konstruerat ett fondsystem, som skulle upphäva våra avsikter och intentioner, skulle förutsätta att vi är ohyggligt blåögda, orealistiska och okunniga." Men det är kanske inte bristande kunskap utan ideologiska skygglappar, som är den verkliga faran. Socialister är inte okunnigare än andra. Men socialister har svårare än andra att inse farorna med ett socialistiskt system.

Det faller inte oss fondmotståndare in att beskylla socialdemokratiska anhängare av löntagarfonderna för att vilja skada marknadsekonomi och pluralism. Men den socialdemokratiska ideologin leder till en övertro på möjligheterna att kombinera kollektivt ägande och planhushållning med marknadsekonomi och den frihet som den har kunnat förenas med.